

การเตรียมความพร้อมของต้นลองกองหลังการเก็บเกี่ยว

สุพร ชังคมณี
นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

ในแต่ละปีหลังจากที่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว การจัดการต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตของต้น ทำให้ต้นลองกองมีใบสมบูรณ์ และมีปริมาณมากพอที่จะสังเคราะห์แสงเพื่อสะสมอาหารในลำต้นเพื่อให้เพียงพอสำหรับขบวนการออกดอกและติดผลในครั้งต่อไปนั้น การจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมของต้นหลังการเก็บเกี่ยวถือเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในการผลิตลองกองให้มีคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนที่สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. การตัดแต่งกิ่ง ควรรีบปฏิบัติทันทีหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต (ตุลาคม-พฤศจิกายน)

เพื่อเป็นการควบคุมทรงพุ่มให้มีขนาดตามต้องการ โครงสร้างของกิ่งลองกองแข็งแรง และทำให้อาหารภายในต้นมีเหลือมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต่อการออกดอกติดผลเป็นอย่างดีนอกจากนี้ยังช่วยให้ทรงพุ่มโปร่ง อากาศถ่ายได้สะดวก ป้องกันโรคและแมลงเข้าทำลาย

ลักษณะกิ่งที่ควรตัดทิ้ง เลือกตัดกิ่งแห้ง กิ่งกระโดง กิ่งที่มีโรคและแมลงทำลาย กิ่งไม่สมบูรณ์ รวมทั้งตัดข้อผลที่ติดอยู่ที่กิ่งทิ้งไป เพราะกิ่งเหล่านี้เป็นกิ่งที่ไม่มีประโยชน์ ถ้าตัดทิ้งไปแล้วจะทำให้ต้นลองกองมีใบสมบูรณ์ขึ้น หากพบกิ่งแขนงหรือกิ่งกระโดงที่แตกออกมาใหม่หลังการตัดแต่งกิ่งครั้งแรก และอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม ต้องตัดแต่งอีกครั้งหนึ่ง

กรณีตัดแต่งกิ่งใหญ่อย่าตัดให้เหลือต่อ ควรตัดให้ชิดลำต้น เพราะจะทำให้เนื้อไม้ผุ เกิดการลุกลามถึงเนื้อไม้ข้างในทำให้ฉีกขาดง่าย และอาจเป็นแหล่งสะสมโรคและแมลง หลังตัดแต่งทุกครั้งควรใช้ปูนแดงหรือสีน้ำมันทารอยแผลเพื่อป้องกันการเข้าทำลายของเชื้อราและก้นน้ำเข้า

สภาพสวน ลองกองที่ปลูกแบบสวนผสมที่มีสภาพร่มเงา ควรตัดให้ทรงพุ่มโปร่ง แต่ถ้าสภาพสวนเดี่ยวสภาพโล่ง แฉง การตัดแต่งควรไว้กิ่งให้มากกว่าสภาพร่มเงา เพราะวาลองกองจะถูกแสงแดดมากทำให้ปลายกิ่งแห้งและแตก การตัดแต่งที่ถูกต้องไม่ควรให้ทึบเกินไปหรือโปร่งเกินไป ต้องเห็นแสงรำไรภายในทรงพุ่ม สำหรับลองกอง ทางภาคใต้ต้นจะสูงชะลูด จึงควรทยอยตัดกิ่งที่สูงที่อยู่ด้านในออกครั้งละ 1-2 กิ่ง ต่อปี

2. การใส่ปุ๋ยบำรุงต้น (เดือนตุลาคมถึงมกราคม) หลังจากที่มีการตัดแต่งกิ่งแล้ว ควรทำการประเมินความสมบูรณ์ของต้น เพื่อเตรียมความพร้อมของต้นต่อการออกดอกในฤดูการถัดไป หากพบว่าต้นลองกองมีใบแก่น้อย สีใบไม่สดใส ใบและกิ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการทำลายของศัตรูลองกองมากกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ใบทั้งต้น จากนั้นทำการกำจัดวัชพืชบริเวณทรงพุ่มก่อนใส่ปุ๋ย ซึ่งการใส่ปุ๋ยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

2.1 ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ที่หมักตัวสมบูรณ์แล้ว อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อต้น ในบางครั้งเกษตรกรสามารถใช้มูลสัตว์ (เช่น มูลไก่เนื้อ, มูลไก่ไข่, มูลสุกร, มูลวัว, มูลแพะ) ที่ยังไม่ผ่านการหมักจนกลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ โดยเกษตรกรจะต้องนำมูลดังกล่าวใส่กระสอบปุ๋ยและนำไปตั้งไว้บริเวณใต้ทรงพุ่ม 1-2 กระสอบต่อต้น (วางในทิศตรงกันข้าม) เมื่อมูลสัตว์เริ่มย่อยสลายรากพืชจะเคลื่อนที่มาดูดธาตุอาหารในมูลสัตว์เอง โดยจะสังเกตเห็นได้ว่าเมื่อยกกระสอบขึ้นจะพบรากพืชอยู่บริเวณกระสอบปุ๋ยเป็นจำนวนมาก ใส่ควบคู่กับปุ๋ยเคมีทางดินสูตร 15-15-15 หรือ 16-16-16 โดยใส่อัตรา 2 กิโลกรัมต่อต้น หรืออัตราเท่ากับ 1 ใน 3 เท่าของเส้นผ่าศูนย์กลางทรงพุ่มเป็นเมตร เช่น หากต้นลองกองมีเส้นผ่าศูนย์กลางทรงพุ่ม เท่ากับ 3 เมตร ก็ควรใส่ปุ๋ย 1 กิโลกรัมต่อต้น (ต้นลองกองอายุมากกว่า 6 ปี) โดยหว่านให้ทั่วทรงพุ่ม

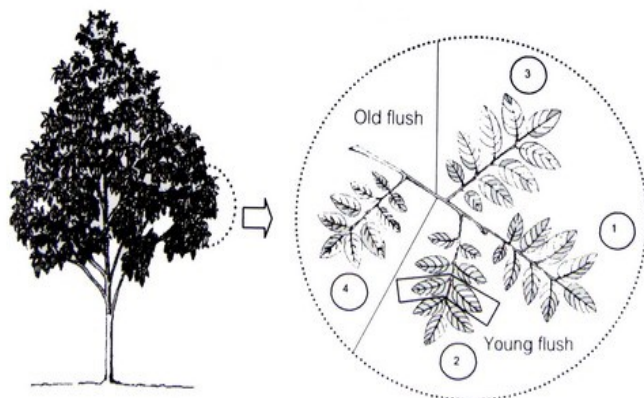
2.2 เกษตรกรสามารถใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินและพืช ซึ่งนิยมกันมากในต่างประเทศ (นุจรี และคณะ, 2548) เนื่องจากการวิเคราะห์ดินและใบพืช ทำให้เกษตรกรสามารถใส่ปุ๋ยให้สอดคล้องกับความต้องการของพืช ลดปริมาณการใส่ปุ๋ย และยังลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องมาจากการสะสมธาตุอาหารในดินบางชนิดมากเกินไป เช่น ฟอสฟอรัส ถ้ามีการสะสมในดินปริมาณมากทำให้พืชดูดสังกะสีลดลง ทำให้ใบมีขนาดเล็ก หรือโพแทสเซียม ถ้ามีการสะสมในดินมากเกินไป ทำให้การดูดแคลเซียมและแมกนีเซียมลดลง ทำให้ยอดเกิดไหมมีใบที่ไม่ปกติ โดยดินที่มีปริมาณ

ฟอสฟอรัสมากกว่า 45 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม และโพแทสเซียมมากกว่า 120 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม จัดเป็นดินที่มีปริมาณธาตุตั้งกล่าวในปริมาณสูงมาก (เอิบ, 2544) สำหรับการเก็บตัวอย่างดินนั้น เกษตรกรควรเก็บดินบริเวณใต้ทรงพุ่มช่วงหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต ที่ระดับความลึก 0-15 เซนติเมตร โดยเก็บดินให้ทั่วกระจายทั้งสวน และนำดินมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน และแบ่งตัวอย่างดินประมาณ 1 กิโลกรัม มาส่งวิเคราะห์ สำหรับเก็บตัวอย่างใบลองกองควรเก็บใบที่สมบูรณ์ (ไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป) มีอายุ 5 เดือน ในช่วงหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยเก็บใบย่อยคู่กลางของใบประกอบตำแหน่งที่ 2 นับจากยอด ที่เกิดพร้อมกับการออกดอกในปีเดียวกัน เก็บต้นละ 1-2 ใบ 25-35 ต้นต่อสวน และนำส่งวิเคราะห์ทันที (จำเป็นและคณะ, 2547 และจำเป็นและคณะ, 2549) และเมื่อได้รับผลวิเคราะห์ธาตุอาหารในใบให้นำมาเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานของธาตุอาหารในใบ (ตารางที่ 1) ถ้าผลการเปรียบเทียบพบว่าค่าความเข้มข้นของธาตุอาหารพืชสูงกว่าความเข้มข้นมาตรฐาน เกษตรกรสามารถใส่ปุ๋ยธาตุอาหารพืชดังกล่าวลดลงกว่าฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา หรือถ้าเปรียบเทียบพบว่ามีค่าความเข้มข้นของธาตุอาหารพืชสูงกว่าความเข้มข้นมาตรฐานมาก อาจไม่จำเป็นต้องใส่ธาตุอาหารดังกล่าว และถ้าผลการเปรียบเทียบพบว่า ความเข้มข้นของธาตุอาหารดังกล่าวอยู่ในระดับเพียงพอ เกษตรกรก็สามารถใส่ปุ๋ยในปริมาณเต็มที่ใช้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา อีกทั้งยังพบว่าสวนลองกองที่มีการใส่ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่องจะมีการสะสมฟอสฟอรัสในดินปริมาณสูงมาก (สุรชาติ และคณะ, 2547) และการสะสมดังกล่าวยังพบในไม้ผลอื่นๆ เช่น ทูเรียน (พรทิวา และสมิตรา, 2548) และลิ้นจี่ (อรุณศิริ และคณะ, 2546) เริ่มมีการนำการจัดการแบบนี้มาใช้เพื่อปรับปรุงการใช้ปุ๋ยบ้างแล้วเช่น ทูเรียน เป็นต้น

ตารางที่1 ค่ามาตรฐานของไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม แคลเซียม และแมกนีเซียมในใบลองกอง

ธาตุอาหาร	ค่ามาตรฐาน
ไนโตรเจน (กรัม/กิโลกรัม)	23.0-26.2
ฟอสฟอรัส (กรัม/กิโลกรัม)	1.7-1.9
โพแทสเซียม (กรัม/กิโลกรัม)	17.4-20.6
แคลเซียม (กรัม/กิโลกรัม)	10.4-12.5
แมกนีเซียม (กรัม/กิโลกรัม)	2.4-2.8

2.3 หากพบการแตกใบอ่อนไม่สม่ำเสมอหรือมีการแตกใบอ่อนซ้ำ ควรพ่นด้วยปุ๋ยเคมีสูตร

46-0-0 อัตรา 100 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร เพื่อเร่งให้มีการแตกใบอ่อนเร็วขึ้นและให้ใบเข้าสู่ระยะเพสลาดได้เร็วยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การชักนำการออกดอกได้ทันตามกำหนด

ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการใส่ปุ๋ย คือต้นและปลายฤดูฝน เนื่องจากเป็นช่วงที่มีความชื้นที่เหมาะสมต่อการสลายให้ปุ๋ยและให้ธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อล่องกอง และลดการสูญเสียปุ๋ยเนื่องจากการถูกชะล้าง

3. การควบคุมความชื้นในดิน สวนที่ประสบภาวะน้ำท่วมเนื่องจากอยู่ในที่ลุ่มควรขุดแนวระบายน้ำในสวนให้สามารถระบายน้ำออกจากสวนโดยเร็วที่สุด และตรวจดูหลุมปลูกถ้าพบว่าดินยุบตัวเป็นแอ่งมีน้ำบริเวณโคนต้นให้พูนดินเพิ่ม การที่น้ำแช่ขังโคนต้นหรือน้ำท่วมสวนเป็นเวลานานทำให้ต้นล่องกองทรุดโทรม แสดงอาการใบร่วงหรือยอดแห้ง ส่งผลกระทบต่อการติดดอกออกผลของล่องกอง ในขณะเดียวกันหากดินมีความแห้งแล้งมาก ให้ใช้วัสดุคลุมดิน เช่น ฟางข้าว ทางมะพร้าว ใบกล้วย ก็จะช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดินได้เป็นอย่างดี และควรมีการให้น้ำให้เพียงพอในระดับที่เหมาะสมต่อพืช (field capacity) ซึ่งระดับนี้จะเป็นระดับที่เหมาะสมมากที่สุดที่รากพืชสามารถดึงเอาโมเลกุลของน้ำไปใช้ได้มากที่สุด นอกจากนี้การให้ระดับที่เหมาะสมยังช่วยให้ประสิทธิภาพการนำธาตุอาหารจากปุ๋ยไปใช้ได้มีประสิทธิภาพอีกด้วย

4. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในช่วงเตรียมความพร้อมของต้นซึ่งมีความชื้นในอากาศสูงมักจะพบโรคราสีขาว โรคราสีชมพู และหนอนขนเปลือกล่องกอง เข้าทำลายกิ่ง ลำต้น และใบ ซึ่งจะทำให้ใบและปลายกิ่งแห้ง วิธีการป้องกันให้ตัดกิ่งทิ้งและเผาทำลาย แต่ถ้าอาการรุนแรงมาก ควรมีการป้องกันกำจัดตามคำแนะนำการจัดการองค์ความรู้การควบคุมโรค แมลง และศัตรูล่องกอง